

Eesti Keele Instituut

Terminoloogiatöö Eesti Keele Instituudis Esterm

Mari Vaus, Signe Saar

14.05.2015

- terminoloogiaosakond
- terminibaas Esterm
- Estermi terminikirje
- terminibaasid ja peamised terminiallikad

Terminoloogiaosakond

- Eesti Keele Instituudi terminoloogiaosakond loodi 2006. aasta alguses
- 5 terminoloog

Terminoloogiaosakond

osakonna ülesanded:

- eestikeelse terminoloogia arendamine ja terminoloogiatöö koordineerimine
- terminibaasi Esterm täiendamine ja korrastamine
- terminikomisjonide nõustamine ja nende töös osalemine

Terminoloogiaosakond ja Esterm

Estermiga seotud tööd:

- kirjete õigsuse kontrollimine, vajadusel parandamine, kirjete täiendamine ja ajakohastamine
- uute kirjete loomine
- päringutele vastamine

Terminoloogiaosakond ja terminiprojektid

suuremad projektid:

- sõjanduse ning julgeoleku- ja kaitsepoliitika terminoloogia arendamise projekt Militerm (<http://termin.eki.ee/militerm/>)
- haridusterminite korrastamise projekt: viiekeelne (eesti, inglise, saksa, soome, vene) haridussõnastik (<http://www.eki.ee/dict/haridus/>)
- lennundusterminoloogia korrastamise projekt (<http://terminis.mkm.ee/>)

Terminoloogiaosakond ja väiksemad koostööprojektid

terminikomisjonide nõustamine ja osalemine väiksemates erialaterminoloogia koostööprojektides

- meditsiiniterminoloogia komisjon
- arheoloogia terminoloogia tööühm
- lõimumisterminite töötoad
- ÜRO terminiprojekt
- jt

Terminoloogiaosakond ja eurokeelehoole

euroterminoloogi töökoht loodi 2008. aastal

- terminisoovitused ja keelenõu eurotekstide tõlkijatele
- riiklik ekspert Euroopa Komisjonis
- eurotekstide tõlkimise koolitused Eesti tõlkebüroode tõlkijatele ja vabakutselistele tõlkijatele, ametnikele Luxembourgis ja Brüsselis
- eurokeelehoolde koduleht
(<http://eurokeelehoole.eki.ee/>)
- eurokeele kogumikud
(<http://eurokeelehoole.eki.ee/index.php?p=14>)

Terminibaas Esterm

- loodi 1996. aastal Eesti Õigustõlke Keskuses
- tasuta kättesaadav alates 2000. aasta juunist
- 2003. aasta alguses sai Eesti Õigustõlke Keskusest justiitsministeeriumi hallatav Eesti Õiguskeele Keskus
- mõne aasta pärast pidas justiitsministeerium vajalikuks keskus likvideerida ja alates 2006. aastast jäi Esterm Eesti Keele Instituudi hallata

Terminibaas Esterm

- mõistepõhine

iga mõiste kohta on terminibaasis eraldi kirje, milles esinevad terminid on samatähenduslikud (üks kirje = üks tähendus)

- tõlkepõhine

andmebaas sisaldab omavahel mitteseotud tekstides esinenud termineid, olemasolevad kontekstid küll dokumenteeriti, kuid terminitööd ei tehtud valdkondade kaupa

Terminibaas Esterm

- avalik, tasuta kättesaadav (<http://termin.eki.ee/esterm/>)
- lihtsalt otsitav ja leitav, otsingute arv kuus
u 119 000
- pidevalt uuenev ja muutuv

Lähtekeel: eesti

Otsi:

otsi

 hägus otsing

1. 00-tüüpi sort
2. 00-tüüpi sortide segu
3. 02+CO2
4. 0%-line kaal
5. 100 gr kohta
6. 100-protsendiline alkohol
7. 1,1-dietoksüetaan
8. 120-ne abrasiivpaber
9. 120-ne lihvpaper
10. 120ne liivapaber
11. 120-ne liivapaber
12. 1,2-dikloroetaan
13. 1,2-etaandiool
14. 12-kuuline ajavahemik
15. 1,3,5-trinitro-1,3,5-triasa-tsükloheksaan
16. 1,3-dikloropropeen
17. 13. kuupalk
18. 13. kuu palk ja kasumijaotuses osalemine
19. 1/3 oktavriba filter
20. 13. oktoobri 1954. aasta määramismetoodika ühtlustamise ja veinide hindamise rahvusvaheline konventsioon
21. 15. detsembri 1950. aasta tollitariifistiku kaupade liigituse nomenklatuuri konventsioon
22. 16:9 laiekraanformaad
23. 17-beeta-östradiol
24. 18. Ülemaailmne Meditsiiniassamblee

ESTERM

Terminikirjete arv: 50587

Veebiversioon värskendatud: 12.05.2015

Viimati vesilahustuv vitamiin, pähk, väärismetalltoodete seadus, välisriigi kutsekvalifikatsiooni tunnustamise seadus, välismaa lisatud: andmise seadus, raha konversioonitsükel, oluline väärkajastamine, väetiseseadus, võrdse kohtlemise seadus, võlgade seadus, võlaõigusseaduse, tsiviilseadustiku üldosa seaduse ja rahvusvahelise eraõiguse seaduse rakendamise seaduse vanemahüvitise seadus, aerogeel, kvartsaerogeel, sade, küllastusekstrakt, küllastunud ühend, tööturuteenuste ja -toetuste seadus

Viimati ÜRO naiste õiguste agentuur, vulcanised rubber, insaponifiable, ÜRO metsandusfoorum, etüülbensiin, toluool, ÜRO muudetud: seadus, välisteenistuse seadus, trinitrophenylmethylnitramine, VRKAS, vedelkütusevaru seadus, vangistuseseadus, teeseadus, TAKS, tõestamistoiming, authentication, certification

Terminibaas ESTERM on tõlkepõhine ning selles esitatud terminid on mõnikord kasutatavad ainult antud kontekstis. Samuti võib vananenud. Üldjuhul on terminid ka vastavalt märgendatud. Seetõttu tasub suhtuda kirjetesse kriitiliselt ja võimalusel kasutada täiendava tähelepanu kirje kõikidele väljadele (sh valdkonnaviitele).

ESTERM © Eesti Keele Instituut

Terminibaas Esterm

- mahukaim terminibaas Eestis - 50 587 kirjet, 132 013 terminit
- mitmekeelne - eesti, inglise, soome, saksa ja prantsuse
- ligi 50 valdkonda

Terminibaas Esterm

alates 2011 läbivaadatud valdkonnad:

- liiklus ja transport
- post ja side
- riigikaitse

käimas on keemiaterminite ja avaliku teenistuse seaduse terminite ajakohastamine, ettevalmistav töö riigikaitse seaduse terminitega

Terminibaasi ülesehitus

- **mõistepõhisus**

Esterm on koostatud **mõistepõhiselt**, st ühes kirjes esinevad terminid (nt eelistermin, sünonüüm, variant, lühend) on **samatähenduslikud** ning tähistavad ainult **üht mõistet**

Mõiste ja termin

- mõiste – teadmusüksus

ettekujutus mingist objektist või nähtusest (n-ö inimese peas)

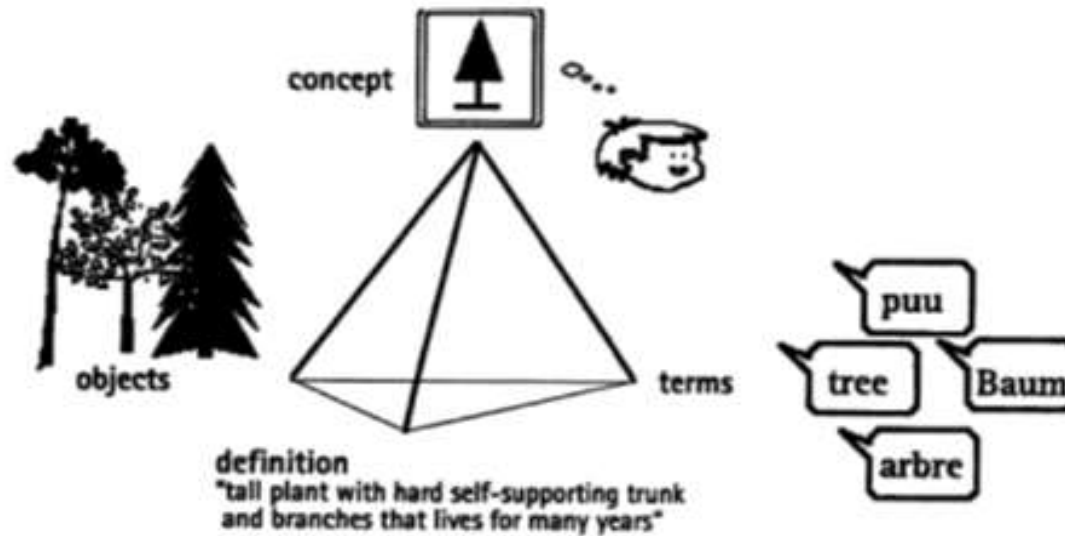
- termin – sõnavaraüksus

sõna või sõnaühend, millega mõistet tähistatakse

Objekt, mõiste, definitsioon, termin

Heidi Suonuuti 2001. *Guide to Terminology*. Nordterm 8. Helsinki: Tekniikan Sanastokeskus

Terminikirje ülesehitus

- **kogu terminikirje ehk mõiste kohta käiv info**
  - valdkonnaviide – näitab, millise valdkonna mõistega on tegemist
  - keelesuund – uuemate terminikirjete puhul ei näidata
  - mõistetüüp – termin, tõlkeprobleem, ametinimetus, organisatsioon/asutus või õigusakti pealkiri
  - märkus – täpsustused ja lisainfo kogu kirje/mõiste kohta
- **terminite kohta käiv info keelte (et, en, de, fi, fr) kaupa**
  - keelend – enamasti termin, ka tõlkeprobleem
  - keelenditüüp – eelitermin, sünonüüm, variant, lühend, endine, väldi
  - allikaviide – allika kood, kust termin pärineb
  - definitsioon – selgitus, mis avab mõiste sisu
  - kontekst – termini kasutust illustreeriv tekstilõik
  - märkus – täpsustused ja lisainfo konkreetse termini kohta

Lähtekeel: inglise

Otsi:

otsi

 hägus otsing

1. hydrometer

Valdkonnaviide: CHC

Märkus: FI: areometri [U50355] FR: aréométrie [U50355] DE: Thermoaräometer [U50355]

Keelesuund: inglise - eesti

en

hydrometer

Keelenditüüp: eelistermin

Allikaviide: [U50355 ann]

Definitsioon: 1. an instrument by which the relative density of a liquid may be determined by measuring the length of the stem when it floats in the liquid with its stem vertical. [TET] 2. "areometer": An instrument, consisting of a graduated bulb, for measuring the specific gravity of fluids; a hydrometer. [TER]

Kontekst: The specific mass at 20 °C is determined by a hydrometer. [U50355]

areometer

Keelenditüüp: sünonüüm

Allikaviide: [TER]

et

hüdromeeter

Keelenditüüp: eelistermin

Allikaviide: [KEM] [TET]

Definitsioon: areomeeter - riist vedelike tiheduse määramiseks [EKS]

areomeeter

Keelenditüüp: sünonüüm

Allikaviide: [EKS]

Terminibaas ESTERM on tõlkepõhine ning selles esitatud terminid on mõnikord kasutatavad ainult antud kontekstis. Samuti võib vananened. Üldjuhul on terminid ka vastavalt märgendatud. Seetõttu tasub suhtuda kirjetesse kriitiliselt ja võimalusel kasutada täiendavaid allikaid. Pöörata tähelepanu kirje kõikidele väljadele (sh valdkonnaviitele).

Lähtekeel: inglise

Otsi: hydrometer

otsi

 hägus otsing

1. hydrometer

Valdkonnaviide: CHC; NO7

Keelesuund: inglise - eesti

Mõistetüüp: termin

en

hydrometer

Keelenditüüp: eelistermin

Allikaviide: TER-PLUS; IATE; ODBM; OED Online; ODME; 32008R0440; KEM

Definitsioon: an instrument used to measure the density, or relative density, of a liquid. It usually consists of a glass (or plastic) tube with a bulb at the bottom, so that it floats upright, and fitted with a stem carrying a scale. The point on the scale that is level with the surface of the liquid is the (relative) density of the liquid. [ODBM]

Kontekst: Hydrometer (for liquid substances) Sufficiently accurate and quick determinations of density may be obtained by the hydrometer method, which allow the density of a liquid to be deduced from the depth of immersion by reading a graduated scale. [32008R0440]

Märkus: Special names are given to it as constructed for particular liquids, as alcoholometer, acidimeter, lactometer, etc. [ODBM]

areometer

Keelenditüüp: sünonüüm

Allikaviide: TER-PLUS; ODME; OED Online

araeometer

Keelenditüüp: variant

Allikaviide: TER-PLUS; OED Online

et

areomeeter

Keelenditüüp: eelistermin

Allikaviide: KEM; EKSPERT; EKSS; ÕS-2013; EE-online; IATE

Definitsioon: vedelike tiheduse määramise riist; mõõdab vedeliku tihedust selle järgi, kui sügavale vedelikku ta ujuma jääb [EE]

hüdromeeter

Keelenditüüp: väldi

Allikaviide: KEM; TET

Märkus: vananenud termin; liide hüdro- tekitab ebasobiva assotsiatsiooni veega [EKSPERT]

Terminikirje ülesehitus

- terminikirje ülesehitust on plaanis muuta pärast uuele MultiTermi versioonile üleminekut
  - mõistet selgitav definitsioon enne eelisterminit (praegu eelistermini all)
  - seotud mõisted
  - joonise, pildi lisamine

Peamised terminiallikad

- terminibaasid
- eesti keele sõnastikud
- inglise keele sõnastikud
- õigusaktide elektroonilised andmebaasid
- muud

Terminibaasid

- Militerm <http://termin.eki.ee/militerm/>
- haridussõnastik <http://www.eki.ee/dict/haridus/>
- lennundusterminid <http://terminis.mkm.ee/>

Terminibaasid

- IATE (= “Inter-Active Terminology for Europe”) <http://iate.europa.eu>
- TERMIUM Plus www.btb.termiumplus.gc.ca
- Le grand dictionnaire terminologique (GDT) <http://gdt.oqlf.gouv.qc.ca>
- TEPA www.tsk.fi/tepa
- Rikstermbanken <http://www.rikstermbanken.se>

Terminibaasid

- kasulikke terminiallikaid Euroopa Parlamendi veebilehelt (nt UNTerm, FAOTERM, UNESCOTERM, WTOTERM, ILOTerm):

<http://termcoord.eu/useful-links/terminology-databases/>

Eesti keele sõnastikud

- eesti õigekeelsussõnaraamat [ÕS] (2013)
<http://www.eki.ee/dict/qs>
- eesti keele seletav sõnaraamat [EKSS] (2009)
<http://www.eki.ee/dict/ekss>
- ametniku soovitusõnastik [AMSS] (2014)
<http://www.eki.ee/dict/ametnik>
- võõrsõnade leksikon [VSL] (2012)

Keeleinfot sisaldavad allikad

- keeleveeb <http://www.keeleveeb.ee/>
- e-keelenõu <http://kn.eki.ee/>
- Eesti Keele Instituudi keelenõuanne
<http://keeleabi.eki.ee/>

Inglise keele sõnastikud

- Oxford Reference Online *TÜ võrgus kättesaadav*
<http://www.oxfordreference.com>
- Oxford English Dictionary (OED) *TÜ võrgus kättesaadav*
<http://www.oed.com>
- Encyclopedia Britannica <http://www.britannica.com>
- Oxford Dictionaries Online <http://www.oxforddictionaries.com>
- Collins Dictionaries Online <http://www.collinsdictionary.com>
- Cambridge Dictionaries Online <http://dictionary.cambridge.org>
- TheFreeDictionary by FARLEX <http://www.thefreedictionary.com>
- Merriam-Webster <http://www.merriam-webster.com>

Õigusaktide elektroonilised andmebaasid

- Riigi Teataja

<https://www.riigiteataja.ee/>

- EUR-Lex

<http://eur-lex.europa.eu/homepage.html>

- Täname kuulamast!
- Küsimused?